

Marijan Lipovac - Osvijestimo svoj identitet, budemo ponosni i riješimo se straha da nas raznolikosti ugrožavaju... upravo suprotno!

mojzagreb.info News Portal 14.10.2024.

Sugovornik u serijalu Hrvatski nacionalni identitet, popudbina za Europsku uniju je Marijan Lipovac, povjesničar, publicist, novinar, bohemist i komunikacijski stručnjak

Marijan Lipovac rođen je 1976., godine u Zagrebu gdje je završio osnovnu i srednju školu te 2001. na Filozofskom fakultetu diplomirao povijest i češki jezik i književnost. Od 2013. radi u Uredu za odnose s javnošću i medije Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, a od 2001. do 2012. radio je kao novinar u dnevnom listu Vjesnik.

Bavi se istraživanjem povijesti hrvatsko-čeških odnosa i dosad je objavio 11 knjiga: Biskup Duh (2006.); Biskup Josip Salač, u suautorstvu s Vjenceslavom Heroutom, (2009.); Česi Zagrebu – Zagreb Česima, na hrvatskom i češkom jeziku, u suautorstvu s Franjom Vondračekom (2009.); Češki narodni dom u Zagrebu, na hrvatskom i češkom jeziku, u suautorstvu s Jurjem Bahnikom (2012.); Hrvatsko-češko društvo: Prvih 25 godina, u suautorstvu s Vlatkom Banek (2017.); Václav Havel. Politička biografija, u suautorstvu s Jasnom Marčelić (2018.); Ivan Meštrović i Česi. Primjeri hrvatsko-češke kulturne i političke uzajamnosti, u suautorstvu s Barbarom Vujanović, Daliborom Prančevićem i Jiříjem Kudělom (2018.); Češki Hrvati – hrvatski tragovi u Češkoj, na hrvatskom i češkom jeziku, u suautorstvu s Franjom Vondračekom (2018.); Dobro ugođena politika. Sjećanja Stjepana Radića mlađeg, u suautorstvu s Janom Radić (2020.); Češka na dlanu, u suautorstvu s Franjom Vondračekom (2021.) te Naš Savez (2021.).

Od 1997. je član, a od 2011. predsjednik Hrvatsko-češkog društva. Inicijator je i voditelj brojnih akcija Hrvatsko-češkog društva kojima je cilj popularizacija Hrvatske u Češkoj i Češke u Hrvatskoj. Ministarstvo vanjskih poslova Češke dodijelilo mu je 2019. nagradu Gratias agit za širenje dobrog imena Češke u svijetu.

Što je, po Vašem mišljenju, temelj hrvatskog nacionalnog identiteta? Koji su ključni elementi koji definiraju hrvatski nacionalni identitet?

Najprije bi trebalo definirati što obuhvaća pojam identitet, no možemo reći da su to obilježja koja nas definiraju kao Hrvate, pripadnike hrvatske nacije, te ujedno čine različitim od drugih naroda. Hrvatski je identitet svakako uvjetovan povijesnim i geopolitičkim okolnostima i stoga vrlo slojevit.

VIJESTI - GRADSKJE

Udruga i građani šokirani najavom policijske konjice!

13.11.2024.

Stiže nam Svetoivanjska loparijada, gastro-događanje kojim se slavi tradicionalnu lokalnu slasticu – loparku

13.11.2024.

SVJETLOSNi NATPIS NELI RUŽIĆ 'PREKASNO JE ZA ODUSTAJANJE'

13.11.2024.

Donosimo bogat program trećeg izdanja Cherry Pop Feestivala u Zagrebu s temom "Seks i S(t)imulacija"

13.11.2024.

Nije trauma sve što boli - piše Emina Žuna

13.11.2024.

DRUGA JE GODINA HURR-ovog PROJEKTA „BAKU I DJEDA SVAKO DUETE TREBA“

13.11.2024.

Joe Kaplowitz na klavijaturama u KUC Travno, a ulaz je slobodan!

13.11.2024.

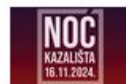
Započele su prijave za 6. mušku konferenciju u Sinju

13.11.2024.

Od sutra 14. studenog kreće 29. Smotra Sveučilišta u Zagrebu 2024. godine

13.11.2024.

Predstavljen je program manifestacije 'Noć kazališta' 2024. godine

12.11.2024.

VIJESTI - HRVATSKA

Razgovor s Gabrielom Bošnjak, poduzetnicom i politički angažiranom mladom osobom

09.11.2024.

Za Martinje zagrebačka policija isključila 132 vozača

09.11.2024.

U Hrvatskoj ostvareno 616 tisuća dolazaka više nego lanč

02.11.2024.

U Zagreb stigla ljupka mlada deva Zsofia

30.10.2024.

Namik Kabil dobitnik Književne nagrade Predrag Matvejević za 2024.

28.10.2024.

U Zagrebu nove ulice u naplati - kako do PPK?

Hrvati pripadaju slavenskoj skupini naroda, a unutar nje južim Slavenima, no ta je pripadnost ponajprije uvjetovana jezikom koji je važan, ali ne i presudan element nacionalnog identiteta jer sami Slaveni se međusobno kulturološki vrlo razlikuju, više nego se međusobno razlikuju Germani i Romani. Kulturološki je najvažnija odrednica hrvatskog identiteta većinska pripadnost Hrvata (barem u tradicionalnom smislu) Katoličkoj crkvi koja Hrvate odvaja od jezično najbližnjih naroda, Srba, Bošnjaka i Crnogoraca, i ujedno ih uvrštava u zapadni civilizacijski krug, i to u dvije njegove sastavnice, srednju Europu i Mediteran. To je vidljivo u arhitekturi i ostaloj duhovnoj i materijalnoj baštini koja danas čini hrvatsku kulturu. No postoji i istočna komponenta koja u najmanju ruku utječe na hrvatski identitet, a to je Balkan. Ako ga shvatimo u značenju u kojem je taj pojam u 19. stoljeću nastao, tj. da označava europske zemlje koje su tada bile dio Osmanskog carstva, tada Hrvatska nije balkanska zemlja, ali Bosna i Hercegovina jest pa su barem zbog tamošnjeg hrvatskog naroda Hrvati dijelom i balkanski narod, pogotovo što su se mnogi Hrvati iz BiH preselili u Hrvatsku. Osim toga, ne može se negirati činjenica da je Hrvatska od 1918. do 1991. bila dio jugoslavenske države sa sjedištem u Beogradu i time makar i protiv svoje volje dio Balkana, što je ostavilo posljedice i na naš nacionalni identitet. Koliko god danas bježali od pojma Balkana, a pogotovo Balkanskog poluotoka koji prema načelima geografije zapravo i nije poluotok, mnogo je primjera da su Hrvati od 19. stoljeća sebe počeli doživljavati i kao dijelom Balkana. Još i sad imam kod kuće vodič po zagrebačkoj katedrali iz 1983. u kojoj se označava „najvećom crkvom na Balkanu“. Pa i neka suvremena istraživanja donose podatke da Hrvati sebe u velikoj mjeri doživljavaju i balkanskim narodom. Vidljivo je to primjerice u pop kulturi, pa i među mladima koji rado slušaju upravo srbijanski turbofolk koji se u doba Jugoslavije nije mogao ni približiti centru Zagreba. Zagrebačku Arenu ne pune mađarski ili češki pjevači.

Identitet nije nešto što je zadano, on se neprestano mijenja i može se konstatirati da se sve tri sastavnice prožimaju, pogotovo u novije vrijeme otkako je Hrvatska osamostaljenjem i oslobođenjem od okupacije zaokružila svoj teritorij, ali i ranije kad razvojem prometnica i industrijalizacijom dolazi do velikih migracija unutar Hrvatske, posebno u Zagreb.

Unatoč ove tri komponente hrvatskog identiteta, pitanje je koliko pojedini Hrvat neku od njih doživljava jednako važnom. Mediteranska komponenta je dakako izraženija među stanovnicima uz Jadransko more koje nas veže s ostalim zemljama Sredozemlja i zahvaljujući njoj imamo bogatu antičku baštinu, kao i romaniku i renesansu. U tome je važnu ulogu imala višestoljetna vladavina

Mletačke Republike, ali i blizina Italije kao jednog od ishodišta i središta europske kulture.

Srednjoeuropsku komponentu hrvatskog identiteta osim geografskog položaja odredila je i višestoljetna politička povezanost sa srednjoeuropskim zemljama – Mađarskom od 1102. i Austrijom od 1527. Od 1815., od pada Napoleona, cijeli današnji teritorij Hrvatske bio je uključen u Habsburšku monarhiju u čijem okviru i nastaje moderna hrvatska nacija, tako da je cijeli teritorij Hrvatske, pa i krajevi koji su ranije bili pod vlašću Venecije, bio izložen utjecajima srednje Europe koji je nakon austro-ugarskog zaposjedanja BiH 1878. zahvatio i tamošnje Hrvate. Od te su godine zapravo svi Hrvati de facto u jednoj državi kojom se vladalo iz Beča i Budimpešte, a nakon 1918. u državi kojom se vladalo iz Beograda (nakon 1945. joj se pridružila i Istra i neki dijelovi jadranskog područja). U tom jugoslavenskom periodu Hrvati su se zapravo konačno formirali kao nacija i to tako što su se, zbog brojnih negativnih iskustava, razočarali u jugoslavensku ideju koja je mogla voditi prema stvaranju jugoslavenske nacije te su samo trebali pričekati povoljne okolnosti da formiraju samostalnu državu kao krunu svog nacionalnog razvoja i preduvjet svekolikog napretka.

Kako su povijesni događaji oblikovali hrvatski identitet kroz stoljeća? Koje biste povijesne prekretnice izdvojili kao najvažnije u formiranju identiteta? Koji su bili ključni događaji i procesi koji su oblikovali taj identitet?

Izdvojio bih pet prekretnica ili sudbonosnih događaja. Najsudbonosniji događaj koji je odredio daljnju sudbinu Hrvata i formiranje hrvatskog identiteta bilo je njihovo doseljavanje upravo na ovo područje, uz obalu Jadrana koja je bila važan dio Rimskog carstva. Posljedica toga je da su Hrvati jedini od Slavena već u počecima svoje pisane povijesti postali u punom smislu pomorski narod, više od bilo kojeg slavenskog naroda, a ujedno i baštinici bogate antičke baštine, ne samo njenih spomenika, nego i umijeća poput vinogradarstva, brodogradnje, ribarstva, klesarstva... Doseljeni Hrvati postali su baštinici svih naroda koji su živjeli na području današnje Hrvatske, čak i u biološkom smislu jer su se stopili s domaćim stanovništvom. Premda možda imamo romantičnu predodžbu o svojim precima koji se doseljavaju iz krajeva iza Karpata i zapanjeno gledaju more, svakako nam je barem neki od predaka zapravo već živio ovdje kad se narod s imenom Hrvata doselio, bilo to u sedmom stoljeću ili nešto kasnije kako kažu novija istraživanja. Bilo bi dobro da si posvijestimo da smo barem dijelom i autohtoni na ovom području i da jednako svojom prihvatimo i baštinu koju su stvorili Hrvati, ali i oni prije nas, poput Dioklecijanove palače i Eufrazijeve bazilike jer one su danas hrvatski spomenici, iako ih nisu gradili Hrvati. Iako kao pojedinci nosimo prezime po ocu, jednako se smatramo dijelom obitelji svoje majke. Tako svojima trebamo smatrati ne samo Hrvate, nego i narode koji su živjeli prije Hrvata.

Drugi sudbonosan događaj bilo je prihvaćanje kršćanstva jer u suprotnom Hrvati bi nestali, kao i drugi slavenski narodi i plemena koja su ostala poganska. Zemljopisni položaj je odredio da nam kršćanstvo uglavnom dolazi sa Zapada i da postanemo dio zapadnog kršćanstva, premda ne treba zanemariti niti utjecaj Bizanta, posebno glagoljašku baštinu koja na neki način spaja Zapad i Istok (uostalom, Hrvati su jedini katolici koji koriste grčki, dakle istočni oblik Isus, kod drugih katolika Isusovo ime izvedeno je iz latinskog Jesus).

Treći sudbonosan događaj bilo je formiranje države s hrvatskim imenom koja je u desetom stoljeću obuhvatila velik dio današnjeg prostora gdje žive Hrvati, od Jadranskog mora do Drave, i dobila status kraljevine. Moglo se dogoditi da prevlada neko drugo ime i da se država stvara pod njim, primjerice pod imenom Dalmacije koje je svakako bilo starije i cjenjenije od pojma Hrvatske, jer spominje se i u Bibliji, u Pavlovoj Drugoj poslanici Timoteju. No kako je rekao Ante Starčević, Hrvati su uspjeli ne samo antičkoj Dalmaciji nametnuti svoje ime, nego natjerati i strance da ga prihvate. Tako da je pojam Croatia i njegove izvedenice nastao od imena Hrvat, dok Mađare većina naroda zove drugačijim imenom (Hungari, tj. Ugri), a i Čehe se u drugim jezicima nazivalo Bohemi, prema prastanovnicima Češke. Niti Nijemci nisu uspjeli svoje nacionalno ime Deutsche nametnuti drugim narodima, osim nekoliko germanskih, već ih svatko zove drugačije, dok je kod Talijana i Španjolaca nacionalno ime nastalo iz imena zemlje u kojoj žive, a ne obratno kao kod većine naroda.

Četvrti sudbonosan događaj bio je ulazak u državnu zajednicu s Ugarskom izborom njihovih kraljeva za hrvatske kraljeve, ali tako da Hrvatska zadrži svoju samostalnost. U narednim stoljećima ona će se smanjivati jer se ugarski kraljevi više neće zasebno kruniti hrvatskom krunom, kasnije će obje države ući u zajednicu s Austrijom, ali će se sve do 1918. u hrvatskoj političkoj eliti zadržati snažna svijest o hrvatskoj samobitnosti i državnosti, makar ona bila tek simbolična, s institucijama bana i Sabora. Svijest o hrvatskom državnom pravu postat će u 19. stoljeću dio nacionalnog identiteta, a njegovo ostvarenje u što je moguće većoj mjeri glavni cilj hrvatske politike. I on je u konačnici ostvaren u punini, stvaranjem samostalne Hrvatske 1991.

Peti sudbonosan događaj bila su osvajanja hrvatskih područja, od strane Osmanlija, ali i Venecije, tako da je Hrvatska od 16. do kraja 18. stoljeća bila podijeljena u četiri države: Habsburšku monarhiju, Veneciju, Osmansko carstvo i samostalnu Dubrovačku Republiku. Zapravo je čudo kako su se Hrvati uopće održali i opstali, a uz to zadržali svijest o jedinstvu svojih zemalja i starodrevnoj državnosti unatoč teritorijalnoj rascjepkanosti. Njena posljedica je i današnji oblik Republike Hrvatske, nazočnost hrvatskog stanovništva u drugim zemljama, primjerice gradišćanskih Hrvata, ali i razlike među Hrvatima u dijalektima, mentalitetima... Međutim, svi se danas jednako osjećaju Hrvatima, i to je zapravo fenomen bez premca. Jedan češki diplomat mi je jednom rekao: „Da mi Česi imamo toliko različitosti unutar sebe kao vi Hrvati, mi bismo se kao narod raspali.“

U kojoj mjeri su vanjski čimbenici, kao što je susjedstvo s različitim kulturama, utjecali na razvoj hrvatskog nacionalnog identiteta?

Svatko svoj identitet izgrađuje u odnosu prema drugima, prije svega najbližima, a u slučaju naroda to su susjedni narodi. Živeći s njima, ili pokraj njih, opažamo ono što nas s njima spaja, ali i razdvaja. Od Mađara Hrvate odvaja jezik, ali činjenica je da smo s njima preko osamsto godina živjeli u državnoj zajednici i da uz zajedničku povijest dijelimo pripadnost zajedničkom srednjoeuropskom krugu. S Talijanima pak dijelimo pripadnost Mediteranu i tradiciju bogate kulturne suradnje dviju jadranskih obala. S oba ova naroda Hrvati dijele i pripadnost katoličkom svijetu.

Hrvati zapravo najviše zajedničkog imaju sa Slovencima jer su im kao južni Slaveni jezično bliski, barem kajkavcima, a ujedno su i većinski katolici. Zajedno s Hrvatima dijelili su i pripadnost Habsburškoj monarhiji u kojoj su se oba naroda i formirala kao nacije. Jezična srodnost, pa i porijeklo, još je veće s Bošnjacima, ali od njih Hrvate odvaja njihova pripadnost islamskom svijetu, štoviše, islam je i temelj njihovog identiteta jer ih čini drugačijima u odnosu na sve druge južne i ne samo južne Slavene. Slično je i sa Srbima i Crnogorcima koji su doduše većinski kršćani, ali pravoslavci, i prema tome baštinici drugačije kulture i civilizacije. S južnim Slavenima ipak dijelimo i zajedničko iskustvo života u zajedničkoj državi koje je i danas živo u najmanju ruku u popularnoj kulturi. Jezična sličnost ipak je faktor koji se ne može ignorirati, iako će se naći Hrvata koji će, kao Mediteranci, reći da su im bliskiji npr. Grci ili Arapi, dok je onima s izraženijim srednjoeuropskim identitetom bliži biti Austrijanci i Česi.

Kako se suočavamo s našom povijesnom baštinom? Koliko je važno razumjeti prošlost kako bismo bolje razumjeli svoj identitet danas? Koja je uloga povijesti u izgradnji nacionalnog ponosa i samosvijesti?

Ne možemo očekivati da će nas drugi poznavati i poštivati, ako ne poznajemo i ne cijenimo sami sebe. Mi Hrvati nažalost premalo znamo o samima sebi, iako naravno ima velikih pomaka od stjecanja samostalnosti. Do prije dvadesetak godina nismo znali ili nismo smjeli znati za mnoge naše velikane, za naše spomenike kulture i nematerijalne baštine. Primjerice, glagoljica se nije smatrala jednim od tipičnih obilježja hrvatskog identiteta, a rijetki su znali i da kravata potječe od Hrvata. Danas je to već postalo poznato i izvan Hrvatske. Ili, nismo imali pojma da su brojni Hrvati bili generali u austrijskoj i austrougarskoj vojsci. Čuli smo možda za nekoliko njih, i tek je u najnovije vrijeme istraživač vojne povijest Boris Trnski otkrio čak 395 Hrvata, odnosno osoba iz Hrvatske, koji su bili generali u periodu od 1804. do 1918., s tim da ih je dakako bilo i ranije. U ranijim stoljećima Hrvati su u Europi bili poznati upravo kao ratnici jer su kao graničari prema Osmanskom carstvu imali bogato ratničko iskustvo. Pa i u Domovinskom ratu su Hrvati izvojevali pobjedu, iako u početku slabiji. Pokazali su se dakle i opet kao dobri ratnici, s tim da su ovog puta prvi put ratovali u svojoj domovini i za sebe, za opstanak svoje nacionalne države. No nedavno je primjerice srušena rodna kuća jednog od najvećih hrvatskih vojskovođa, feldmaršala Svetozara Borojevića. To je jedan od primjera kako se odnosimo prema našoj baštini. Da ne govorim o tome da nemamo stalni postav Hrvatskog povijesnog muzeja, da nemamo Hrvatski vojni muzej, da je nedostupan Muzej hrvatskih arheoloških spomenika u Splitu... Ili, koliko ima hrvatskih velikana koji još uvijek nemaju ulice u Zagrebu. Čovjek nikad nije siguran događa li se to slučajno ili namjerno, i zapravo je teško reći što je gore. Netko će reći da je to zato što samostalnu državu imamo tek tridesetak godina, no primjeri Slovenaca ili Slovaka govore da to ne mora biti tako.

Marijan Lipovac

Kako biste definirali hrvatski nacionalni identitet danas? Koje su njegove ključne karakteristike i vrijednosti?

Hrvatska je danas neupitna kao država, članica je EU i NATO-a i njen fizički opstanak više nije ugrožen kao što je bio početkom devedesetih godina. Danas imamo nadležna državna tijela i druge nacionalne institucije koje brinu ili bi trebale brinuti o hrvatskoj kulturi i identitetu, dok su do 19. stoljeća o tome brinuli tek usamljeni pojedinci. Naravno, hrvatski identitet je na udaru globalizacije koja teži brisanju razlika među narodima, ali ona pogađa sve narode, pa i one najveće i ne treba malodušno zaključiti da se tom procesu ionako ne možemo oduprijeti pa da se stoga ne trebamo niti truditi oko svog nacionalnog identiteta.

Važno je da sami osvijestimo svoj identitet, da na njega budemo ponosni i da se napokon riješimo straha da nas raznolikosti koje u Hrvatskoj postoje ugrožavaju. Upravo suprotno, činjenica da u svojoj domovini imamo nekoliko dijalekata, različite tradicijske običaje, raznolik folklor i kuhinju je ono što hrvatski identitet čini jedinstvenim u svijetu. Te raznolikosti se u Hrvatskoj, posebno otkako smo stekli samostalnost, sve više prožimaju i njih treba prihvatiti kao kohezijski, a ne dezintegracijski faktor. Primjerice, ako je nekada postojao otpor prema germanizmima i talijanizmima u hrvatskom jeziku, danas ih treba prihvatiti kao dio jezičnog izričaja nekih dijelova Hrvatske. Ili, ako je nekada bilo razloga da se pojam Dalmacije pokušava prekriti pojmom južna Hrvatska kako bi se suzbilo autonomaštvo, danas za to nema potrebe. Svaki Dalmatinac je ujedno i Hrvat, jednako kao i Slavonac, Istranin, čak i ako je pripadnik neke nacionalne manjine jer i manjine treba napokon prihvatiti kao sastavni dio hrvatskog identiteta, tim više što ih u njihovim matičnim zemljama smatraju Hrvatima. Tome će sigurno pridonijeti sve veći broj useljenika iz azijskih zemalja koje su kulturološki različite od Hrvatske pa nam više naši vlastiti sugrađani koji su po nekim identitetskim obilježjima drugačiji, iako ovdje žive generacijama, više neće djelovati toliko tuđe.

Hrvatski identitet ne treba shvaćati etnocentristički jer mi kao Hrvati danas baštinimo djela i pripadnika drugih naroda koji su živjeli na ovom području, a i mnogo je hrvatskih velikana, i to upravo onih koji su izgrađivali modernu hrvatsku naciju i njenu kulturu i znanost, bilo stranog porijekla. Dovoljno je pogledati prezimena Gaj, Demeter, Strossmayer, Zajc, Šenoa, Gavella, Ružička, Penkala, Papandopulo...

Borisu Papandopulu je otac bio Rus grčkog porijekla, a majka kći Čehinje i Talijana, no on se smatrao Hrvatom. Njegovom ujaku Titu Stroziju, koji je po ocu Talijan, a po majci Čeh, je majka, Čehinja Marija Ružička Strozzi, kad je 1914. htio nastaviti karijeru u Beču, napisala, i to na njemačkom: „Tito, zar ti kao Hrvat želiš napustiti svoju domovinu?”

Nije nevažno, ali ni slučajno, da Hrvati koriste pojam domovina, izveden od riječi dom, dakle uz prostor, a ne otadžbina nastala od riječi otac koja upućuje na povezanost po porijeklu. To znači da Hrvati svojima smatraju sve koji su djelovali u njihovoj domovini, bili Hrvati ili ne. Imamo s druge strane primjer Srbije koja će svojima smatrati i one Srbe koji sa samom Srbijom nemaju veze, poput Nikole Tesle, što treba razumjeti jer velik broj Srba živi ili je živio zapadno od Srbije, u Hrvatskoj i BiH. No kod Srba vidimo i to da se hrvatske velikane pokušava proglasiti Srbima jer su tobože imali davno srpsko porijeklo, pa u konačnici da se sve štokavce proglasi Srbima koji eto, iz nekog razloga, to ne žele biti. Dakle, želi se nekoga proglasiti Srbinom samo zato što mu je nekad davno to navodno bio neki predak. Kod Hrvata toga nema, a ako ima onda je to marginalno. U slučaju Tesle, Hrvati su ga još za života smatrali svojim jer je bio rođen u Hrvatskoj, a tako je i danas. Teslin slučaj, kao i primjer Ive Andrića, pokazuje da identitet ne mora biti jednoznačan, može biti i višestruk.

Kakva je budućnost hrvatskog identiteta u multikulturnoj Europi? Kako će se hrvatski identitet razvijati u kontekstu sve jače europske integracije i kulturne raznolikosti?

Nekad su partikularizmi na području Hrvatske otežavali nacionalnu integraciju i jačali rascjepkanost hrvatskih zemalja. Ipak, Hrvati su se uspjeli održati i konstituirati kao moderna nacija koja je izborila i svoju samostalnu državu, a dio hrvatske nacije postali su i brojni ljudi stranog porijekla (pa i oni koji se deklariraju kao pripadnici manjina u političkom su smislu Hrvati). U tim novim okolnostima kad opstojnost hrvatske države više nije upitna novi hrvatski identitet trebao bi raznolikost Hrvatske istaknuti kao prednost i kao nešto što hrvatski identitet čini posebnim u odnosu na druge, kao element koji jača, a ne slabi Hrvatsku. Te raznolikosti se u Hrvatskoj, posebno otkako smo stekli samostalnost, sve više prožimaju i njih treba prihvatiti kohezijski, a ne dezintegracijski faktor i u svim krajevima Hrvatske ih treba iskreno prihvatiti kao naše (npr. klapsko pjevanje je „naše“ ne samo u Dalmaciji, nego i u Slavoniji i Zagorju, a tamburice su „naše“ i u Dalmaciji).

Kod definiranja hrvatskog identiteta važno je kako Hrvati sami sebe doživljavaju, ali i kako ih doživljavaju drugi, a činjenica je da nas mnogi još uvijek promatraju kao balkansku zemlju, dijelom i našom krivnjom. Iako se izloženost Hrvatske balkanskim utjecajima veže uglavnom uz vrijeme Jugoslavije, činjenica je da je Hrvatska tim utjecajima izložena i nakon osamostaljenja jer doselio se velik broj ljudi iz BiH, a zbog jezične bliskosti Hrvatska je izložena raznim utjecajima iz drugih balkanskih zemalja (pop kultura, folk glazba), tako da je teško negirati da je hrvatski identitet barem djelomično i balkanski.

No prepoznaje nas se i po moru pa bi se cijelu Hrvatsku moglo definirati kao mediteransku zemlju, iako takva jednoznačna odrednica ne bi bila u potpunosti točna jer Hrvatska jednako tako može u cijelosti biti i srednjoeuropska. Hrvatsku bi se moglo „brendirati“ kao jedinu srednjoeuropsku zemlju koja je ujedno i mediteranska i obrnuto. Teško je, ako ne i nemoguće odrediti točnu granicu dokle Hrvatska pripada Mediteranu, a odakle srednjoj Europi. Točnije bi bilo reći da je cijeli teritorij Hrvatske i srednjoeuropski i mediteranski, pa i barem dijelom balkanski, te da je takav i hrvatski identitet, što znači da se srednja Europa proteže sve do Prevlake (jer Crnogorci nisu, niti se smatraju Srednjoeuroljanima), a Mediteran sve do Međimurja (jer Mađari nisu, niti se smatraju Mediterancima). Primjerice, Zagreb je nedvojbeno srednjoeuropska metropola, ali doseljavanjem velikog broja Dalmatinaca on se mediteranizirao pa ima i mediteranski „štih“ (opušteniji stil života, ritual ispijanja kava na otvorenom...) i to ga izdvaja od ostalih srednjoeuropskih metropola, odnosno daje mu dodanu vrijednost. U novije vrijeme Zagreb je dobio i balkanski štih, sviđalo se to nekome ili ne. Slično vrijedi i za druge gradove u Hrvatskoj, poput Rijeke koja je u jednakoj mjeri i mediteranska i srednjoeuropska.

Na koji način povijesne migracije, posebno iseljavanje, ali i useljavanje u Hrvatsku, u perspektivi utječu na nacionalni identitet?

Zbog velikog iseljavanja i slabog nataliteta Hrvatska već duže proživljava demografsku katastrofu i opravdano je pitati se hoće li za nekoliko desetljeća i stoljeća u Hrvatskoj uopće živjeti Hrvati ili neki drugi narodi, odnosno na koji način će se doseljenici odnositi prema hrvatskoj naciji: uklopiti se u nju ili se distancirati i njegovati vlastiti identitet. Doseljavanje stranih radnika iz Azije još je uvijek nov fenomen da bi se olako donosili konačni zaključci. Primjerice, hoće li ostati u Hrvatskoj raditi duže, poput Hrvata u Njemačkoj, ili će se nakon nekoliko godina vraćati i prepuštati mjesto drugima, hoće li ulaziti u brakove s domaćim ljudima i Hrvatsku odabrati kao novu domovinu u smislu trajnog odredišta? Spomenuo sam primjere iz ranijih stoljeća kad su se u Hrvatsku doseljavali pripadnici drugih europskih naroda i s vremenom se oni ili njihovi potomci pohrvaćivali. No pitanje je koliko će Hrvatska biti spremna ove doseljenike prihvatiti kao svoje nove građane i kao zapravo jedini spas od demografskog sloma. U svakom slučaju, moglo bi se dogoditi da dođe do redefiniranja hrvatskog identiteta i da on u sebi uklopi i neke nove elemente. No bolje i to nego da Hrvati, a s njima i Hrvatska, nestanu i pridruže se popisu izumrlih naroda.

razgovor vodio: Petar Kolovrat u listopadu 2024. godine

**tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa za poticanje novinarske izvrsnosti*

**dovoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i imena autora*

foto: privatni album Marija Lipovac, Pixabay.com, montaža: MojZagreb.info

mojzagreb.info

POVEZNICE:

Marijan Lipovac

Marijan Lipovac povjesničar publicist novinar bohemist i komunikacijski stručnjak

hrvatski identitet

hrvatski nacionalni identitet

popudbina za Europsku uniju

identitet

Nacionalni identitet

hrvatska

Europska unija

povijest

migracije

Petar Kolovrat

kultura

politika

Identitetske politike

PODIJELITE:

Share

Tweet

Email

Share

Share

< PRETHODNA VIJEST

BRANKO NAĐ „HRVATSKA POD ZVIJEZDAMA“ - izložba i promocija fotomonografije

SLJEDEĆA VIJEST >

Zagrebački HSLS proziva Tomaševića zbog prometne i ekološke zarobljenosti građana Grada Zagreba

mojzagreb.info News Portal

News Portal MojZagreb.info je dnevni news servis grada Zagreba s informacijama iz Zagreba, Zagrebačke županije, Hrvatske i svijeta

